

Hatten af for SOK

”Vandet er ikke fem grader varmt. Det er fem grader koldt!” Siger en helikopter-redder, der ved, hvad han taler om. ”Efter få minutter kan du ikke bruge hænderne til så meget som at trykke 112 på mobilen”

Af Niels Chr. Hansen

”Det første, der sker, er, at man gisper. Det gør alle. Det er det absolut farligste tidspunkt, når du får kontakt med koldt vand på kroppen. Derfor taler vi tørdragt. Hvis man er godt klædt på, gisper man ikke. Men du kan ikke ligge længe i vandet med tørdragten alene, for den varmer ikke i sig selv. Du skal have svedtransporterende undertøj og isolerende, varmt andet-lag på for at være ordentligt udrustet.”

Vi er på besøg i Søværnets Operative Kommando. Den gamle, moderniserede tyskerbunker gravet godt ned i skoven tæt på Tangkrogen i det sydlige Århus. Her sidder mænd og kvinder af den rette støbning og holder øje med vores sikkerhed, hvad enten vi er skibstrafik i bælteerne eller havkajakroere ude på det store kryds.

Søværnet og flyvevåbnet arbejder her sammen i en koordineret indsats i redningscentralen. En mand af en sådan støbning er B. S. Sejerup, flyverspecialist, der har undsat manganen en dumdristig landkrabbe. ”Vi ligger af og til og træner i koldt vand med fem millimeter tyk vinterneopren, og når vi har ligget der 20 minutter til en halv time, så gider man ligesom ikke være der mere!” siger ham med maritim, mandlig underdrivelse.

Vand holder hovedet koldt – alt for koldt

”Der går ikke mange minutter, før man ikke kan bruge sine hænder. Uanset din form eller vilje kan du ikke bruge dem til noget som helst. Du kan ikke bruge din VHF, du kan ikke komme op i din kajak, og du kan ikke holde ved noget,” fortsætter B. S. Sejerup. ”Når vi ligger og svømmer, holder vi hænderne og håndleddene over vandet, fordi der foregår en masse afkøling her ved pulsårerne. Neoprenhandsker er gode, for de hæmmer afkølingen.” Det samme gælder hovedbeklædning. Fra hovedet foregår cirka 70% afkøling af hele kroppen, og derfor er neopren også godt her. Men en undtagelse: Man kan ikke se varmeudstråling gennem neopren, som har næsten samme temperatur som omgivelserne.

Derfor råder flyverspecialisten til, at den forulykkede først tager hovedbeklædningen af, når han eller hun hører helikopteren nærme sig. At man vender sit ansigt mod flyet og straks tager hætte eller hat på igen, når det har passeret over.

Vi taler om vejret og med god grund

Men lad os nu tage katastrofen i små doser. Tilbage i SOK, eller Eftersøgnings- og redningstjenesten eller SAR, sidder mænd og nogle få kvinder parate til at koordinere en redningsindsats med politiet, søværnet og flyvevåbnet.

Per Horsholm er major i flyvevåbnet og leder af redningscentralen. Han vil hellere i god tid fortælle om alt det, den ansvarlige roer kan bringe i orden, inden han eller hun lægger fra land, og før SOK skal ud at lede.

"Når vi er ude i sejlklubber for at holde briefing, taler vi altid om vejret og om, hvor vigtigt det er at checke vejrudsigten og at melde til nogen, hvor du sejler hen.

Dernæst er beklædning i særdeleshed for havkajakroere enormt vigtig. Selv om det er en flot forårsdag, er vandet stadig koldt, og ryger du i, kan du få kramper med det samme."

Han taler varmt for redningsvest, mobiltelefon opbevaret vandtæt på dækket, VHF for mindst en i gruppen, hvis man ror langt fra land, og nødraketter eller andre lyskilder. Desuden anbefaler han ekstra pagaj og lænsepumpe.

Er det en god ide at orientere SOK i forvejen, når man skal ud på farefulde roture?

"Nu er vi jo ikke et "servicecenter", men hvis det er et eller andet større event som Sjælland Rundt eller Fyn Rundt, er det rart for os at vide. Dermed ikke være sagt, at der ligger nogen garanti for sikkerheden fra vores side. Sikkerheden står man selv for. Men uanset om man ror tæt på kysten eller tager større kryds, anbefaler vi, at man informerer familie, venner eller andre relevante mennesker om, at man tager af sted, hvor man tager hen, og hvornår man forventer at være fremme hvorhenne. Samt ringer hjem og fortæller, man er fremme.

Hvis man for eksempel ror til Læsø, kommer man udenfor en almindelig mobiltelefons rækkevidde, og derfor foreslår vi, at man også medbringer en håndholdt VHF-radio."

Kaptajnløjtnant Søren Post Pedersen og major Per Horsholm (leder af redningscentralen) er godt tilfredse med havkajakroerne, som ikke volder mange problemer hverken her i operationsrummet hos SOK eller ude til søs

Yndlingsfarver

I princippet går hele maskineriet i gang, når et nødopkald er indgået til alarmcentralen, 112. Måske har nogen set et nødblus fra stranden, og politiet sender en vogn til kysten, mens

redningstjenesten sætter skibe og helikoptere i området til at søge. Der er desværre en del fejlmeldinger, der viser sig at være flyblink fra høje skorstene eller nytårsraketter, men i praksis tager de ingen chancer i redningstjenesten. Alt bliver undersøgt med alt, hvad der er til rådighed.

"Vi sætter hellere for meget ind fra begyndelsen for senere at trække noget tilbage. Hvis der er noget galt, er det vigtigt at være der med det samme for at redde menneskeliv, og det gælder specielt i områder, hvor risikoen er stor," fortæller Per Horsholm.

Er der andre forholdsregler, havkajakroere kan tage for at hjælpe jer?

"Hvad er den populæreste farve på jeres tøj, når I er ude at ro?" spørger Søren Post Pedersen, der er kaptajnløjtnant fra søværnet.

Er det nu et trick-spørgsmål i stedet for et svar? "Gult og orange" forsøger vi os.

"Det er jeg rigtig glad for at høre," siger Søren Post Pedersen. "Hvis man ryger i vandet, er der stor fare for, at man forsvinder fra overfladen, men så længe man er oven på, er der klart større chance for at blive set med farver, som ikke ligner vandet. Rødt er også godt. Hvidt duer ikke, for hvis man ligger i brændingen, går man i et med skummet. Man bør undgå gråt, blå og grønt, som er for mørkt."

Så fundamentalister, der sværger til tuilq i deprimerede farver, må stille deres lid til FLIR (Forward Looking InfraRed), så de kan blive spottet af varmeudstrålingen fra det blottede hoved eller ansigtspartiet. Fagter hjælper også med at tiltrække opmærksomheden, og ekstra nødblus er helt optimalt. Men det forudsætter, at man har dem på sig, og at de ikke ligger i kajakken, som nu måske er drevet væk.

Endelig kan man ringe, når man ser helikopteren, og guide den til stedet, ligesom SAR-operationer ofte er blevet dirigeret af tilskuere fra stranden.

En omgang på husets regning

Per Horsholm fortæller, at SOK ikke har mange redningsaktioner efter forliste havkajakroere. "Den ros skal I have. I må være pakket ordentligt ind, I har redningsudstyr med, og I ror i en redningsvest. Man kunne ellers godt forestille sig, at folk, der ofte ror alene, kom mere til skade."

Altså hellere for forsigtig end dumdristig. Men hvad nu hvis man kommer til at tilkalde hele kavaleriet ved en fejltagelse. Det har Søren Post Pedersen et svar på, for han er blevet spurgt af en havkajakroer, hvad der sker, hvis nogen fra stranden tror, at han er i livsfare, selv om han bare ligger og øver selvredning eller grønlanderrul. "Han får ikke en regning, for anmelderen, manden, der lufter sin hund inde på stranden, er jo i god tro. Men for at undgå, at hundelufteren tror, at nogen er i nød, er det en god ide, at der er to kajakroere, og at det kun er den ene, der øver sig, mens den anden ser selvhjulpen ud og kan råbe ind, at alt er ok."

Ellers kan en regning snildt løbe op i omkring 30.000 kroner i timen.

"Kulden er en dræber, og det gælder om at være vandtæt og varmt klædt på, når man færdes til søs," siger flyverspecialist B. S. Sejerup, der har siddet med i mange redningsoperationer via helikopter

Nogle ror ud i mærkeligt vejr

Og så må vi altså ud i elementernes rasen igen. Med flyverspecialist B. S. Sejerup, som har været system- og radaroperatør og ekstra redder på flyvevåbnets redningshelikopter.

"Det er min opgave at finde de nødstedte, især når det er mørkt. Vi begynder som regel med at have en position i nærheden af, hvor offeret er, og så begynder eftersøgningen. Om natten bruger vi primært FLIR, så vi kan se varmeudstråling."

Kan den forulykkede hjælpe med i selve redningsaktionen?

"Når redderen kommer ned, er det bedst at forholde sig fuldstændig passivt," forklarer Sejerup, "for redderen er så godt uddannet til at klare det ene mand, at det ofte kan blive forkludret af en, der vil hjælpe med. Redderen trækker en sele over den forulykkede, og hængende sammen bliver de hejset op i helikopteren."

Har du været ude at redde havkajakroere?

"Det må jeg sige ja til. Der findes jo nogle, der ror ud i mærkeligt vejr. Det har været dumdristighed og dårlig påklædning og manglende redningsveste – og nogle enkelte har heller ikke overlevet."

Og hvad så med den dejlige kajak? For 20.000 kroner glasfiber og udstyr?

"Ja, hvad med den?! Den bekymrer vi os ikke om."

Per Horsholm må her henvise til selskaber, som lever af at bjerge ting til havs, og SOK må ikke drive "konkurrenceforvridende virksomhed". Men hvis kajakken er til umiddelbar fare for trafiksikkerheden, er det muligt at de finder den med et andet fartøj – altså ikke for at redde værdien, men for at bidrage til sikkerheden.

"På vores nye helikopter er "blasten" (lufttrykket fra rotorbladene) så voldsomt, at vi slet ikke kan få fat i kajakken for ikke at tale om at have den hængende i wirer under maskinen," pointerer B. S. Sejerup og fortsætter: "Hvis man vil ro om vinteren, må man også ofre det, det koster – ellers kan det koste en livet. Det ville da være dumt at gå ned på grej."

Fakta

Eftersøgnings- og redningstjenesten kaldes i daglig tale SAR-tjenesten (Search And Rescue). Den ledes fra Joint Rescue Coordination Centre (JRCC), som ligger ved SOK (Søværnets Operative Kommando) i Århus.

JRCC er bemanded med personer fra Søværnet og Flyvevåbnet.

I redning kan der indgå enheder fra Flyvevåbnet, Søværnet, Farvands-væsenet, Marinehjemmeværnet og Fiskeridirektoratet. Året rundt dækker tre redningshelikoptere fra Ålborg, Skrydstrup og Roskilde hele landet. Ved ekstreme vejrforhold er der en helikopter mere i Rønne.

JRCC får cirka 2.500 anmeldelser om året, hvoraf cirka 1.000 fører til aktion. Af disse er omkring 350 søredningsoperationer.

En gennemgang af SOK's årsrapport fra 2006 viser kun 2-3 kajakrelaterede ulykker, som tjenesten har været involveret i.

VHF-radio må anvendes efter aflagt prøve, som dokumenteres med et certifikat.